

Pozemkové úpravy a tvorba krajiny

K obnově zaniklých polních cest, přirozených liniových prvků a dalších přírodních krajinných elementů jsou jediným nástrojem pozemkové úpravy.

Krajina v České republice prošla vlivem a působením člověka složitým vývojem, na kterém se podepsaly střídající se politické a hospodářské vlivy. V důsledku velkoplošného obdělávání půdy pak došlo k zániku polních cest, přirozených liniových prvků a dalších přírodních a krajinných elementů. Neudržované a nerespektované vlastnictví pozemků způsobilo, že původní vlastnické parcely dosud evidované v Katastru nemovitostí České republiky neodpovídají skutečnému stavu v terénu.

Zvyšující se význam integrovaného rozvoje venkova a péče o krajinu vyžadují posílení angažovaného přístupu všech aktérů, včetně významné a často nezastupitelné role krajských pozemkových úřadů a jejich poboček. Došlo k narušení ekologické stability krajiny, devastaci zemědělského půdního fondu vodní a větrnou erozí, snížení biodiverzity a narušení krajinného rázu. Existence velkých honů znemožnila a často ještě znemožňuje vlastníkům, soukromým zemědělcům přístup na jejich pozemky. Mnozí vlastníci se stále nemohou ujmout vlastnických práv a řádně pozemky užívat. Existují rozdíly mezi vlastnickou evidencí a skutečným užíváním půdy. Více než tři čtvrtiny obhospodařované půdy se pronajímá od soukromých vlastníků. Bez vyřešení vlastnictví pozemků není možno v území realizovat nezbytná ekologická, půdoochranná či krajinná opatření.

Jedinou cestou k nápravě tohoto stavu jsou pozemkové úpravy, které jsou nazývány „projekty krajinného inženýrství“. Pozemkové úpravy řeší komplexně celé území a ve veřejném zájmu se jimi prostorově a funkčně uspořádávají pozemky, scelují se nebo dělí a zabezpečuje se jejich přístupnost a využití, vyrovnání hranic a vytvoření podmínek pro racionální hospodaření vlastníků půdy. V těchto souvislostech se uspořádávají vlastnická práva a související věcná břemena. Současně se zajišťují podmínky pro zlepšení životního prostředí, ochranu a zúrodnění půdního fondu, vodní hospodářství a zvýšení ekologické stability krajiny. Toto přetváření obrazu krajiny vyžaduje úzkou spolupráci avětší zapojení místních akčních skupin, obcí a dalších místních iniciativ do procesu přípravy pozemkových úprav. Pozitivně vnímáme zlepšení komunikace s místní samosprávou. Jistě není lehké hledat většinový konsensus, je to však jediná možnost. Bylo by velkou chybou a vytváření nových křivd, pokud bychom vnucovali naše technicistní a úřednické řešení. To by mělo pouze krátkodobý efekt.

Pozemkové úpravy jsou nenahraditelným předpokladem pro další vygenerování místních iniciativ. Je to cesta obnovy ztracených spojení, navázání násilně přerušovaných či zapomenutých příběhů, jedná se o oživování míst, která ztratila svá jména, svoji kontinuitu. Chceme-li přispět k nápravě, pak musíme podporovat ty ozdravné iniciativy, které samy na venkově vznikají. A zde je právě to významné a nezastupitelné místo pozemkových úprav. Perfektně odvedená komplexní pozemková úprava ve své projekční části, tak i ve své síle navržených opatření v plánu společných zařízení, mají ohromnou realizační a motivační váhu.

Šance pro venkovská území

Pozemkové úpravy jsou velkou šancí pro řešené území jak vhodně uspořádat vlastnické vztahy k pozemkům a umožnit tak hospodaření těm vlastníkům půdy, kteří se dosud z různých důvodů svého práva ujmout nemohli. Jsou velkou a historickou šancí také pro krajinu v České republice. Projekty komplexních pozemkových úprav, územní plány a v neposlední řadě urbanistické studie vstupují do problematiky plánování venkovského prostoru.

Pozemkové úpravy:

- jsou cílevědomým souborem opatření, která zavádí do života venkova zásadní změnu v chápání vztahu ke krajině, způsoby jejího užívání a správy majetku, činí venkov přívětivým sociálním prostorem s malebnou krajinou
- dávají konkrétní podobu krajině a to jak podrobným uspořádáním vlastnických vztahů k pozemkům, tak pomocí nezbytných společných opatření v podobě nových polních cest, prvků územního systému ekologické stability, protierozních a vodohospodářských opatření
- jsou v mnohém směru nenahraditelným institutem realizace všech programů především zemědělské části krajiny, ale i územního rozvoje regionu
- přináší hospodářský růst a ekonomickou stabilitu venkova
- mají fenomén řešení majetkoprávních vztahů v kombinaci s veřejným zájmem
- jsou ze své podstaty regionální až místní záležitostí, která je náročná na koordinaci procesu, metodické řízení a participaci s místní komunitou.

Základní vize pozemkových úprav

- obnovit osobní vztah lidí k půdě, krajině a místu, ve kterém žijí a o který se starají
- lépe zhodnotit současné finanční prostředky a mobilizovat lidské zdroje, využít přesunu podpory z plošné dotace a extenzity výroby na rozvoj venkova a ochranu půdy
- standardizovat výkon státní správy, včetně optimalizace organizačního začlenění
- zvýšit kvalitu pozemkových úprav, využít více její realizační sílu, a to při zachování současného tempa provádění a cen prací
- zviditelnit propagaci obor v rámci široké veřejnosti a dát mu společenskou vážnost
- nastavit změnu vnímání pozemkových úprav směrem k zohlednění venkova jako sociálního prostoru a kulturního dědictví

Strategický plán krajiny

Krajina je předmětem veřejného zájmu, plní významnou roli v zemědělství, ekologii, kultuře a je klíčovým prvkem blaha jednotlivce i společnosti. Plánování krajiny znamená stanovení aktivit a činností s výhledem do budoucna, které mají za cíl zvýšení hodnoty, obnovu nebo vytvoření krajiny. Mezi základní formy krajinného plánování dnes v České republice patří územní plán resp. regulační plán a komplexní pozemkové úpravy, které řeší krajinu na úrovni obcí.

V roce 2002 přijala Česká republika Evropskou úmluvu o krajině. Cílem úmluvy je podpořit ochranu, správu a plánování krajiny a organizovat evropskou spolupráci v této oblasti. V blízké budoucnosti je nutností harmonizovat naše a evropské plány s krajinou. Krajinný plán jako dokument by se měl v širších vazbách zabývat zhodnocením aktuálního stavu krajiny a komplexním návrhem její obnovy a tvorby. Krajinný plán by měl být zejména analytickým a koncepčním podkladem pro výše uvedené formy krajinného plánování – územní plán (regulační plán) a komplexní pozemkové úpravy. V některých státech Evropské unie již dlouhou dobu krajinný plán existuje. Ke státům s nejvíce propracovaným systémem krajinného plánování patří například Bavorsko nebo Slovensko.